

**Zmiany aktywności gospodarczej w świetle
wyników badań koniunktury**

Prace i Materiały Instytutu Rozwoju Gospodarczego

Rada Programowa:

Elżbieta Adamowicz (przewodnicząca), Joanna Klimkowska (wiceprzewodnicząca),
Maria Drozdowicz-Bieć, Sławomir Dudek, Eugeniusz Gorzelak, Urszula Grzełońska,
Ataman Ozyildirim, Maria Podgórska, Janusz Stacewicz, Zdzisław Zimny,
Konrad Walczyk (sekretarz)

Komitet Redakcyjny:

Elżbieta Adamowicz (Redaktor Naczelny)
Konrad Walczyk (Sekretarz)

Recenzenci *Prac i Materiałów Instytutu Rozwoju Gospodarczego SGH* w 2011 roku:

Małgorzata Kokocińska
Zbigniew Matkowski
Mariusz Próchniak
Sławomir Sztaba

© Copyright by Szkoła Główna Handlowa, Warszawa 2011

Wszelkie prawa zastrzeżone. Kopiowanie, przedrukowanie i rozpowszechnianie całości lub fragmentów
niniejszej publikacji bez zgody wydawcy zabronione.

Wydawnictwa Instytutu Rozwoju Gospodarczego

Warszawa, ul. Rakowiecka 22

Wydanie I

ISSN 0866-9503

Szkoła Główna Handlowa w Warszawie – Oficyna Wydawnicza

02-554 Warszawa, al. Niepodległości 164

e-mail: wydawnictwo@sgh.waw.pl, www.sgh.waw.pl/wydawnictwo/

Druk i oprawa

ESUS Drukarnia Cyfrowa

61-855 Poznań, ul. Wierzbicice 35

www.esus.pl

Nakład: 250 egz.

Zamówienie .....

Spis treści

Wstęp	5
Wahania koniunkturalne w Polsce <i>Elżbieta Adamowicz, Joanna Klimkowska, Konrad Walczyk</i>	9
Wskaźniki wyprzedzające koniunktury - analiza ekonometryczna <i>Karol Szeplewicz</i>	33
O wpływie metod ważenia na własności szeregów czasowych statystyk bilansowych IRG <i>Barbara Kowalczyk, Bartosz Witkowski</i>	65
Psychologiczne uwarunkowania nastrojów konsumentów i propozycja alternatywnego ich pomiaru <i>Maria Drozdowicz-Bieć</i>	87
Wskaźniki wyprzedzające dla rynku pracy <i>Robert Pater</i>	117
Analiza formułowania ocen i prognoz przez gospodarstwa domowe z wykorzystaniem modelowania równań strukturalnych <i>Piotr Białowolski</i>	141
Realna konwergencja w krajach Unii Europejskiej. Próba szacunków funkcji produkcji <i>Mariusz Próchniak</i>	165
Efekt domina a Wspólna Polityka Handlowa Unii Europejskiej <i>Katarzyna Śledziowska, Bartosz Witkowski</i>	197

Wstęp

Przekazywany czytelnikom kolejny, 87 tom Prac i Materiałów IRG SGH, zawiera wyniki badań nad kondycją gospodarki prowadzonych z wykorzystaniem danych, gromadzonych w badaniach koniunktury IRG SGH. Cechą charakterystyczną tych danych jest szybkość pozyskiwania, co pozwala na diagnozowanie stanu gospodarki w czasie niemal rzeczywistym. Wyprzedzenie w stosunku do danych ilościowych statystyki oficjalnej wynosi minimum 3 miesiące, czasem więcej. W czasach szybkich zmian, jakich żyjemy, dane pozyskiwane w badaniach koniunktury wielokrotnie wykazywały swą przydatność i użyteczność. Obraz gospodarki, jaki powstawał dzięki ich wykorzystaniu był następnie potwierdzany przez dane ilościowe. Dane te są szczególnie przydatne do analizowania wahań aktywności gospodarczej. Ich przydatność do takich celów wielokrotnie była weryfikowana pozytywnie. Odczuwamy jednak potrzebę ciągłego ponawiania takiej weryfikacji. Jest ona naturalna w przypadku narzędzi wykorzystywanych w badaniach empirycznych, które dotyczą zjawisk o zmiennym przebiegu, do jakich należą wahania koniunkturalne. Dlatego w niniejszym tomie przedstawiamy kolejne próby opisu przebiegu zmian aktywności gospodarczej, porównując obraz zmian wynikający z danych jakościowych z tym, który uzyskujemy wykorzystując dane ilościowe.

Dodatkowy argument przemawiający za przeprowadzeniem takich badań wiąże się z potrzebą oceny kondycji polskiej gospodarki w ostatnich latach. Spowolnienie, które nastąpiło w wyniku przenikania skutków kryzysu finansowego do sfery realnej gospodarki wymaga zbadania zachowań przedsiębiorstw i gospodarstw domowych w fazie spadkowej cyklu. W szczególności istotne jest określenie jej zakończenia. Moment ten jest bowiem informacją nie tylko o znaczeniu emocjonalnym – jest on istotny dla konsumentów i producentów dla prognozowania dalszych zachowań. Również dla polityków i administracji może być to nader przydatna informacja dla formułowania strategii gospodarczej, w szczególności przy uruchamianiu lub zamykaniu programów pomocowych. Wyniki takiego badania zawarte są w pracy: *Wahania koniunkturalne w Polsce*, autorstwa E. Adamowicz, J. Klimkowskiej i K. Walczyka. Wykorzystując badania koniunktury prowadzone w IRG SGH, obejmujące przemysł przetwórczy, budownictwo, handel, rolnictwo, sektor bankowy i gospodarstwa domowe oraz badanie koniunktury w transporcie samochodowym, prowadzone przez Instytut Transportu Samochodowego w Warszawie, podjęto próbę oszacowania wahań cyklicznych w poszczególnych sektorach gospodarki. Wyniki

badania wskazują na podobieństwo wahań cyklicznych w gospodarce, opisywanej za pomocą zmiennych zagregowanych – PKB i barometru koniunktury IRG SGH. Jednocześnie ujawniły się różnice w wahaniami aktywności w poszczególnych sektorach. Każdy z nich inaczej reaguje na zaburzenia w funkcjonowaniu gospodarki, stąd odmienny obraz wahań cyklicznych. Odmiennemu mechanizm transmisji wahań w poszczególnych sektorach towarzyszy zróżnicowanie reakcji w czasie, wynikające ze specyfiki działalności gospodarczej poszczególnych branż.

W kolejnym opracowaniu, autorstwa K. Szeplewicz, *Wskaźniki wyprzedzające koniunktury- analiza ekonometryczna*, testowana jest jakość trzech najpopularniejszych wskaźników wyprzedzających koniunktury w Polsce (wskaźniki opracowane przez IRG SGH, BIEC oraz Ipsos) oraz wskaźnika skonstruowanego na podstawie cząstkowych wskaźników wyprzedzających publikowanych przez GUS. Do testowania wykorzystano szeroki zestaw narzędzi analitycznych. Za punkt odniesienia przyjęto publikowany przez Eurostat dla Polski wskaźnik równoległy koniunktury. Analiza wykazała, iż wszystkie wskaźniki charakteryzują się wyprzedzeniem rzędu 1-2 miesięcy. Większość wskaźników wykazała także stabilną, długookresową relację ze wskaźnikiem równoległym, wyprzedzając go o 1-2 miesiące. Stwierdzono także, iż wskaźniki charakteryzują się wzorcem cykliczności zgodnym ze wzorcem zidentyfikowanym dla wskaźnika równoległego. Na ich podstawie można zbudować dobrej jakości modele ekonometryczne dla prognozowania działalności gospodarczej. Ten wynik wskazuje dodatkowe możliwości wykorzystania danych, gromadzonych w badaniach koniunktury. Są one użyteczne nie tylko do diagnozowania ale i prognozowania działalności gospodarczej.

Kolejne opracowanie, autorstwa B. Kowalczyk i B. Witkowskiego ma charakter metodyczny. W pracy *O wpływie metod ważenia na własności szeregów czasowych statystyk bilansowych IRG* autorzy badają, na ile własności te zależą od stosowanych metod ważenia. Analizie poddano szeregi czasowe z badania koniunktury w przemyśle przetwórczym. Zbadano m. in. statystyki opisowe, punkty zwrotne oraz stacjonarność otrzymanych różnymi metodami szeregów sald. Wyniki analizy wskazują, że wnioski, jakich dostarcza analiza szeregów uzyskanych różnymi metodami są zbieżne. Przeprowadzone na szerokim zbiorze zmiennych badanie pozwala na stwierdzenie adekwatności zastosowanych przez IRG metod ważenia szeregów, pomimo arbitralności stosowanych wag. Wynik badania potwierdza zasadność wykorzystywania wyników badań koniunktury IRG SGH do analizowania i prognozowania działalności gospodarczej.

Opracowanie Marii Drozdowicz – Bieć: *Psychologiczne uwarunkowania nastrojów konsumentów i propozycja alternatywnego ich pomiaru* nieco odbiega od tego nurtu badawczego, nie tyle w warstwie przedmiotu badania, ile danych, wykorzystywanych do analizy. Wykorzystując wnioski z badań nad psychologicznymi uwarunkowaniami indeksów nastrojów konsumenckich, autorka zaproponowała nową formułę wskaźnika dobrobytu w oparciu o ilościowe dane statystyki oficjalnej. Wykorzystała fakt, iż czynnikami ekonomicznymi, mającymi decydujący wpływ na kształtowanie opinii konsumentów oraz postrzegania przez nich kategorii ekonomicznych są: dochody, inflacja oraz zatrudnienie. Te zmienne stanowią podstawę zaproponowanego wskaźnika dobrobytu, który autorka opracowała dla trzech krajów: Polski, Niemiec oraz Stanów Zjednoczonych.

Kolejne opracowanie R. Patera: *Wskaźniki wyprzedzające dla rynku pracy* poświęcone jest poszukiwaniu takich wskaźników, które zachowując własności wyprzedzające równocześnie dobrze rejestrowałyby wahania cykliczne na rynku pracy. Autor, korzystając z dorobku światowego, podejmuje próbę konstrukcji takich wskaźników dla Polski. Rynek pracy jest rynkiem szczególnym. Odmienność reakcji jego uczestników powoduje, iż do prognozowania zmian mało użyteczne są wskaźniki konstruowane dla gospodarki jako całości. Stąd potrzeba budowy odrębnych wskaźników dla rynku pracy. Testowane przez autora propozycje wielokomponentowych wskaźników, oparte na danych ilościowych i jakościowych, z wyprzedzeniem sygnalizują zmiany koniunkturalne na rynku pracy.

P. Białowolski w artykule *Analiza formułowania ocen i prognoz przez gospodarstwa domowe z wykorzystaniem modelowania równań strukturalnych* bada zależności między odpowiedziami respondentów w ramach kwestionariusza badania kondycji gospodarstw domowych w Polsce. Przedmiotem analizy są cztery pytania, na które respondenci udzielają odpowiedzi: bieżąca sytuacja gospodarstwa domowego, bieżąca sytuacja gospodarki, prognozowana sytuacja gospodarstwa domowego i prognozowana sytuacja gospodarki. Analiza wykazała, że odpowiedzi gospodarstw domowych na pytania dotyczące przyszłej sytuacji ich gospodarstwa domowego są powiązane z odpowiedziami na pozostałe pytania. Silne przełożenie między odpowiedziami dotyczącymi oceny bieżącej sytuacji gospodarczej i dotyczącymi prognozy przyszłej sytuacji gospodarczej oraz odpowiedziami dotyczącymi ocen sytuacji gospodarczej, bieżącej i przyszłej, wskazuje na dużą wrażliwość gospodarstw domowych na ogólną sytuację gospodarczą. W toku prowadzonej analizy stwierdzono, że na poziomie gospodarstwa domowego zmiana opinii na temat bieżącej sytuacji

gospodarczej przekłada się w każdym momencie analizy na taką samą zmianę opinii w pozostałych obszarach.

Dwa ostatnie opracowania prezentują wyniki badań nad gospodarką Unii Europejskiej. Celem opracowania M. Próchniaka: *Realna konwergencja w krajach Unii Europejskiej. Próba szacunku funkcji produkcji* poświęcone jest zbadaniu przydatności modelu Solowa do wyjaśnienia zjawiska realnej konwergencji krajów rozszerzonej Unii Europejskiej. Weryfikacji poddano trzy warianty tego modelu: podstawowy model Solowa, model Solowa z kapitałem ludzkim (tzw. model Mankiwa-Romera-Weila) oraz model Solowa z kapitałem ludzkim i technologicznym *know-how*. Analiza obejmuje okres 1993-2009. Okazuje się, że wybrane modele dobrze wyjaśniają różnice w tempie wzrostu gospodarczego i zjawisko realnej konwergencji w grupie UE-27. Na podstawie wyników analizy dokonano obliczenia współczynników szybkości zbieżności i dokonano szacunków funkcji produkcji w badanych krajach. Pozwala to określenie perspektyw dalszego doganiania krajów najbardziej rozwiniętych przez nowe państwa członkowskie UE.

Badania K. Śledziewskiej i B. Witkowskiego nad motywami zawierania umów handlowych przez kraje UE omawiane są w pracy: *Efekt domina a wspólna polityka handlowa Unii Europejskiej*. Autorzy poddali weryfikacji występowanie efektu domina przy zawieraniu umów handlowych przez kraje UE, który zgodnie z teorią Balwina z 1995 roku wpływa na motywy podpisywania nowych umów RTA. Przeprowadzona analiza na danych panelowych z wykorzystaniem modelu logitowego nie potwierdza występowania tego efektu w krajach UE. Istotny wpływ na podpisywanie umów handlowych mają inne czynniki, takie jak potencjał gospodarczy państw partnerskich czy wpływ koniunktury gospodarczej, na decyzję o podpisaniu umowy.

Mamy nadzieję, że wyniki prezentowanych badań przyczynią się do dalszego zwiększania wykorzystania danych gromadzonych w badaniach koniunktury do analiz i prognoz gospodarczych.

Elżbieta Adamowicz